

ОСОБЛИВОСТІ СЕЛЕКЦІЙНО-ПЛЕМІННОЇ РОБОТИ ПРИ СТВОРЕННІ ЖИРНОМОЛОЧНОГО ТИПУ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ

Пешук Л.В.

Сучасний світовий породоутворюючий процес в молочному скотарстві характеризується широким розповсюдженням перспективних порід великої рогатої худоби з однієї сторони і збереження локальних з цінними генетичними якостями з другої.

Радикальним методом покращення молочної продуктивності є міжпородне схрещування, що дозволяє використовувати комбінативну мінливість і методом цілеспрямованого відбору тварин із сприятливим поєднанням селекційних ознак сформувати в порівняно короткій термін бажаний тип молочної худоби.

Червона степова – одна із багаточисельних вітчизняних порід великої рогатої худоби молочного напрямку, найбільш пристосована до суворих кліматичних умов степових районів півдня України.

На основі схрещування червоної степової з бугаями споріднених порід: англєрської та червоної датської розроблено програму створення жирномолочного типу, а в подальшому і нової вітчизняної червоної породи великої рогатої худоби, яка повинна мати високі показники багатостевої та жирномолочності, добре пристосована до місцевих екологічних умов і до дворазового машинного доїння.

Формування жирномолочного типу червоної молочної худоби з надоем 5,0-6,0 тис.кг молока з вмістом жиру 3,8-3,9%, живою масою корів 520-550 кг проводилося на основі накопичення помісних тварин бажаних генотипів $3/8$, $5/8$, $3/4$, $7/8$ – кровних по поліпшуючим породам (англєрська + червона датська). Селекційна робота проводилася в чотирьох базових господарствах – приватно-орєндному кооперативі “Зоря”, колективно-сільськогосподарському підприємстві “Лідія” Херсонської, держплемзаводах “Більшовик” і “Малинівка” Донецької областей. Дослідження були спрямовані на подальший розвиток молочної продуктивності, формування бажаного типу тілобудови, тривалості господарського використання та стійкості до захворювань.

У цих господарствах створено племінне ядро корів бажаного типу кількістю 1574 голів з продуктивністю 5654 кг молока, 3,99% жиру, 226 кг молочного жиру, живою масою 535 кг. В племзаводі КСП “Лідія” вміст білка в молоці становив 3,61%. Корови селекційної групи мали широкую генетичну варіабельність за кровністю (від $1/32$ до $25/32$ поліпшуючих порід). Тому при відборі їх в селекційну групу брали не величину кровності по англєрській та червоній датській породам, а відповідність їх вимогам стандар-

ту жирномолочного типу. Щорічно розроблялися науково обгрунтовані плани індивідуального та замовного підбору високопродуктивних корів до бугаїв – плідників відповідних ліній і споріднених груп.

Для збереження генофонду червоної степової породи, а також закріплення у нащадків цінних батьківських ознак використовували бугаїв відповідних ліній, оцінених за якістю нащадків, з продуктивністю матерів 8 тис.кг молока і більше, жирністю 3,8- 4,5%. У згаданих господарствах на поголів'ї 2655 корів проведено аналіз пощадки порід, споріднених груп і ліній, вивчено результативність різних варіантів спарювання при чистопородному розведенні та схрещуванні.

Виявлено найбільш успішні варіанти поєднань: Ладного × Казбека, Фрема × Каде-та (ПОК “Зоря”), Казбека × Ладного, Цируса × Ладного (КСП “Лідія”) які забезпечили добавку молока за вищу лактацію в порівнянні з внутрішньолінійним підбором на 430 кг (ПОК “Зоря”) і 876 кг (КСП “Лідія”). Найбільш жирномолочними були поєднання споріднених груп Кертемінде Тела × Хоягера (4,32%), Ганібала × Рудме Идеала (4,15%).

При чистопородному розведенні високу продуктивність мали корови англєрської та червоної датської порід. Так, в держплемзаводі “Малинівка” від первісток червоної датської породи було одержано 5231 кг молока з 3.99% жиру, від повновікових корів ПОК “Зоря” – 6283 кг молока з 3.98% жиру. (+936...+476 кг молока і 44...28 кг молочно-го жиру ($P > 0,999$), а при схрещуванні червоної датської та швіцької американської селекції одержано 5209 – 5989 кг молока з 4,11 і 4,2% жиру.

Успіх пороодоутворюючого процесу в стадах і породному масиві взагалі залежить від якості генотипу бугаїв – плідників. Оцінка 24 бугаїв-плідників показала, що більш високі надії одержано від Аскольда 2191 спорідненої групи Корбітця (5331-3,86-206, ПОК “Зоря”) Фокса 43 спорідненої групи Ганібала (5580-3,99-223, КСП “Лідія”) та Барія 531 лінія Міномета (5439-4,23-230 ДПЗ “Малинівка”). Таких бугаїв передусім використовують в замовному підборі для одержання продовжувачів ліній та споріднених груп.

Від 3-х породного схрещування (КСП “Лідія”) (червона степова × англєрська × червона датська) одержано на 264 по першій та на 793 кг по найвищій лактації більше молока, ніж від чистопородних червоних степових, 3-х породні помісі мали і більш високий вміст жиру (на 0,12%) і 16,7 кг молочного жиру за лактацію. Кращим варіантом розведення є одержання помісей II і III покоління. Від корів, які несуть в собі 50 і більше відсотків крові англєрської породи за I лактацію одержано на 513 кг (КСП “Лідія”) ($P > 0,999$) – 324 кг (ПОК “Зоря”) ($P > 0,95$) і за найвищу – 195-385 кг молока більше в порівнянні з чистопородними червоними степовими. Трьохпородні помісі (червона степова × англєрська × червона датська) та корови з 25-50% “крові” за червоною датською породою (КСП “Лідія”) дали в середньому на 258-200 та 259-516 кг молока ($td=1,2-1,4$) і 11-12; 15-22 кг молочного жиру більше, ніж корови червоної степової породи. В ДПЗ “Малинівка” високі результати одержано при чистопородному розведенні червоних датських корів. Майже на одному рівні з ними, але з декілька меншим вмістом жиру знаходяться помісі, що мають більше 50% “крові” червоної датської породи, що на 230 ($td=1,4$) і 1060 кг молока ($P > 0,999$) більше в порівнянні з чистопородною червоною степовою породою.

Обслідування корів на предмет захворювання схованою формою маститу показало, що найбільш стійкими виявилися помісі другого покоління по англєрській породі в ДПЗ “Малинівка” та трьохпородні в КСП “Лідія”, які мали 25-47% “крові” червоної степової породи.

В зазначених господарствах було проведено виводки тварин, на яких згідно молочної продуктивності та екстер'єрно-конституціональної оцінки відбиралися корови для використання їх у відтворенні бугаївців (115 гол. у ПОК “Зоря” та 32 гол. у КСП

“Лідія”) з продуктивністю за найвищу лактацію 7718 кг молока жирністю 3,94%.

Селекція худоби на збільшення продуктивного довголіття є важливим показником при оцінці міцності конституції, стану здоров'я та економічної ефективності її використання. Найдовшим періодом господарського використання (6-7 років), а відповідно і тривалою довічною продуктивністю (20 і більше тис.кг молока) характеризуються корови, які мають 12-25% “крові” поліпшуючих порід (КСП “Лідія”). Середня добавка молока на 1 корову високопродуктивного стада складає 16,9%.

На основі проведених досліджень можна відмітити, що оптимальним варіантом жирномолочного типу червоної молочної худоби є поєднання, яке вміщує в собі від $\frac{3}{8}$ до $\frac{7}{8}$ кровностей покращуючих (англеської та червоної датської) порід.

Раціональне використання на червоній степовій худобі генофонду англеської, червоної датської та червоно-рябої голштинської порід згідно розроблених методів схрещування в умовах повноцінної годівлі сприятиме підвищенню молочної продуктивності у корів жирномолочного типу червоної молочної худоби. Помісі від такого схрещування є більш високопродуктивними і краще пристосованими до машинного доїння.